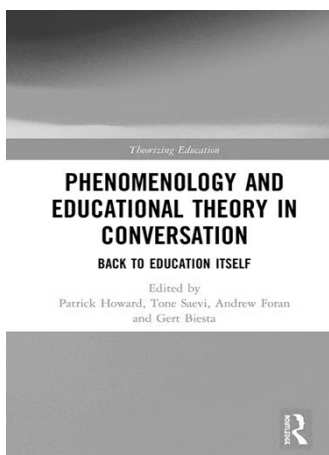


Kasvatuksen ydintehtävä ja uusliberalistinen koulutuskeskustelu

Lili-Ann Wolff



Howard, Patrick, Saevi, Tone, Foran, Andrew & Biesta, Gert. (2020). *Phenomenology and educational theory in conversation. Back to education itself*. Routledge. 284 sivua.

Tässä kirja-arviossa arvioin *Phenomenology and educational theory in conversation. Back to education itself* (2020) -nimistä antologiaa, jossa kriittisesti keskustellaan tämän päivän koulutuspolitiikasta ja joka pyrkii haastamaan lukijoita miettimään koulutuksen syvempää tehtävää. Kirjalla on neljä toimittajaa, Patrick Howard, Tone Saevi, Andrew Foran ja Gert Biesta. He ovat asiantuntijoita kasvatustieteen eri aloilla, ja suurin osa teoksen muista 18 kirjoittajasta on myös kasvatustieteilijöitä. Kirjoittajat tulevat eri Euroopan maista, Kanadasta, Australiasta, Uudesta-Seelannista ja Etelä-Amerikasta. Kirjassa on neljä osaa: ensimmäinen osa käsittelee koulutuksen ilmiön uudelleenajattelua,

toinen osa tutkii, miltä koulutuksen ongelma näyttää lasten näkökulmasta, kolmas osa taas tarkastelee koulutuksen ilmiötä eksistentiaalinen eli eletyn ajan, kehon, paikan ja suhteiden avulla ja neljäs osa pohtii, mitä koulutetuna oleminen merkitsee.

Kirjan 19 luvuissa kirjoittajat tarkastelevat tämän päivän koulutusta filosofian näkökulmasta ja ovat erityisesti kriittisiä uusliberaalia koulutuspolitiikkaa kohtaan, joka heidän mukaansa palvelee taloudellisia intressejä niin, että niistä on tullut dogmaattisia. Heidän mielestään koulutuksen diskurssissa esimerkiksi mitattavuus, hyperindividualismi, kilpailu ja instrumentaalisuus otetaan yhä enemmän itsestäänselvyyksinä kasvatuksessa. Tämän sijaan kirjoittajat haluavat korostaa kasvatusta eksistentiaalisena projektina ja esittelevät erilaisia vaihtoehtoja kasvatustieteen avulla. He ovat erityisesti kiinnostuneita fenomenologiasta ja haluavat herättää koulutuspoliittista keskustelua sen teoreettisista suunnista – myös kasvatuksen tutkimuksen ja käytännön kentillä. Kirjoittajien mukaan arvokasta olisi myös pohdita, mitä kasvatuksen käytännön kannalta tarkoittaa itse asioihin palaaminen (”go back to the things themselves”, kuten Edmund Husserl sanoi). Kirjan kiinnostuksen kohde on siis kasvatuksen ytimessä, ja se pyrkii selvittämään, mitä ihmisenä kasvaminen oikein tarkoittaa ja voisi tarkoittaa. Kirjassa etsitään uutta koulutuskieltä, jossa

oppilaiden ja opiskelijoiden oma intressi on tärkeämpi kuin abstraktinen tekninen intressi. Tämän kirjan mukaan uusi koulutuskieli on kieli, jossa moraalikysymykset ja toisista välittäminen ovat koulutuksen tärkein päämäärä.

Peter Roberts väittää, että mitaamisesta on tullut sisäinen tarve eikä se ole vain ulkoinen vaikutus. Koulutuksen työkentällä uskotaan helposti, että mitaaminen on ainoastaan hyvää eikä huomata, että se myös aiheuttaa stressiä ja muokkaa itse pedagogiikkaa. Kirjan alussa Gert Biesta korostaa, ettei kasvatuksessa ole pelkästään kysymys oppimisesta vaan myös opettamisesta. Vaikka oppimisesta on tullut keskeinen käsite koulutusdiskurssissa, kysytään harvoin, mitä oppiminen on ja mitä varten se on. Biesta (2020, s. 11) huomauttaakin: ”opettaminen on muutakin kuin oppimista, samoin kuin koulutus on muutakin kuin oppimista – *elämässä* on muutakin kuin oppimista”. Näillä sanoilla hän haluaa tuoda opettamisen takaisin koulutuskeskusteluun, ja opettamiskäsitteellä hän tarkoittaa myös muuta opettamista kuin ainoastaan sitä, joka tapahtuu opettajan kautta. Biesta toki ymmärtää, että vahva keskittyminen oppimiseen on syntynyt reaktiona ja vastakohtaksi vanhanaikaiselle autoritaariselle opettamiselle, mutta samalla hän on huolissaan siitä, että opettaja ei enää ole opettaja vaan hänestä on tullut valmentaja (coach), kanssaopiskelija tai ystävää. Samaan aikaan opiskelijoista

on tullut asiakkaita, ja koulutusorganisaatioiden tehtävä on palvella heitä ja tarjota, mitä he pyytävät. Biestan mukaan olisi kuitenkin tärkeämpi tarjota heille sitä, mitä he eivät pysty pyytämään, sillä opiskelijat eivät edes välttämättä tiedä tätä kaipaavansa.

Scott Websterin mukaan opettajien täytyy tunnistaa hegemoniset ideologiat, joiden ehdoilla uusliberaaliset instituutiot toimivat. Webster kysyy, edistävätkö käsitteet kuten toimikausi, arvovalta ja ylennys todella sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja demokratiaa. Vastauksen löytäminen saattaa vaatia itsetutkiskelua. Opettamisen tehtävä olisi auttaa sekä opettajia että opiskelijoita ylittämään olemassa olevat rajansa. Ihminen, joka arvostaa oikeudenmukaisuutta, demokratiaa ja kasvatusta, myös toimii tavalla, joka edistää sosiaalista hyvää, ja antaa muille mahdollisuutta kasvaa. Tämä vaatii opettajaa itsekin olemaan valmis kasvamaan.

Kokonaisuutena kirja tuo esille aiheita, jotka kirjoittajien mielestä jäävät uusliberalismin varjoon, kuten eksistentiaalisia kysymyksiä ja moraaliin liittyviä huolenaiheita. Joris Vlieghe ja Piotr Zamojski pohtivat filosofi Hannah Arendtin tapaan sitä, mikä koulutuksen ydinrooli mahtaa olla. Yleensä koulutukselle on annettu tietty tehtävä ja päämäärä, kuten demokratian, kestävän kehityksen tai sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen. Koulutuksen on myös katsottu olevan keino saavuttaa taloudellisia päämääriä ja palvella työmarkkinoita. Tällaiset päämäärät tulevat kasvatuksen ulkopuolelta ja ovat mitattavia. Kuten kirjassa sanotaan, tämä on vastaan sivistysajatusta, jonka mukaan kasvatuksen päämäärä syntyy sisäisenä prosessina. Opiskelija kohtaa maailmaa ja haluaa

kasvaa ja kehittyä omasta tahdostaan ja näin tulla osalliseksi yhteiskuntaan. Peter Robertsinkin mukaan jatkuva mittaaminen ja numeroiden antaminen voivat päinvastoin kasvaa itseään palveleviksi tavoitteiksi, joissa yksilö kokonaan unohtetaan.

Vaikka *Phenomenology and educational theory in conversation* -kirja on filosofinen, sen teoreettikkokirjoittajat haluavat tarjota sekä opettajien että opiskelijoiden suoraan arkeen liittyviä oivalluksia vaihtoehtona uusliberaalisen diskurssin objektiiviselle ja instrumentaliselle kielelle. Siksi kirjassa ei pelkästään puhuta kognitiivisesta oppimisesta vaan myös kehollisuudesta, yhteisöllisyydestä, tunteista ja jopa rakkaudesta. Muutamassa luvussa keskustellaan myös ajan ja aikataulujen sekä tilan merkityksistä koulutuksessa. Kun asetetaan ihmisen oma kasvu keskeiseksi koulutusdiskurssissa, lähiympäristön asema korostuu. Samalla painottuvat myös globaalit yhteydet. Stein M. Wivestadinkin mukaan koulutuksen päämääränä ei voi olla tuottaa taloudellisesti arvokkaita tuotteita vaan päämääränä on oltava yhteinen hyvä elämä. Tällainen koulutus vaatii opettajilta nöyryyttä. Heidän tehtävänsä on saattaa nuoria riippuvaisuuden tilasta vastuullisiksi yksilöiksi. Se tapahtuu yhteistyössä, jossa oikeudenmukaisuus ja rauha ovat etusijalla ja jossa ollaan tietoisia siitä, että kukaan ei koskaan voi tulla täydelliseksi. Alan Bainbridgen mukaan tämä vaatii nöyryyttä myös johtajilta:

Yritykset käyttää uusliberaalia teknologiaa koulutuksen johtamiseen ja hallitsemiseen ovat sellaisen henkilön toimia, joka kaivaa omaa hautaansa, sillä [nämä toimet] vain tuhoavat sen, mitä ne väittävät tukevansa. Tämä on fetissin voima,

kieltäytymisen ja kapitalistin taikatemppu. (Bainbridge, 2020, s. 225.)

Lopuksi voin todeta, että vaikka *Phenomenology and educational theory in conversation* -kirjassa kappaleet ovat usein kovin erilaiset, kirkas punainen lanka kulkee läpi kirjan. Kirja sopii erinomaisesti herättämään keskustelua tämän päivän koulutuksesta sekä sen roolista nykypäivän ja tulevaisuuden yhteiskunnassa. Vaikka näkökulma kirjassa on lähinnä länsimainen, sen aihe on mitä ajankohtaisinta nykypäivän koulutuspoliittisessa keskustelussa, ja se voi inspiroida moniin keskusteluihin ja oivalluksiin akateemisessa kontekstissa. Kirja pystyy taatusti herättämään mielenkiitaisia pohdintoja sekä koulutuksen ja kasvatuksen poliittisissa piireissä, kasvatustieteen tutkijoiden kesken sekä käytännön kasvattajien ja kasvatustieteen opiskelijoiden parissa.